

۱۵۴۳۲۱۵
۹۶۱۱۱۴

مرگ فیدل کاسترو

ارزیابی دستاورد نیم قرن سوسیالیسم

محمد مهدی مختاری

سرشناسه:
عنوان و نام پدیدآور:

مختاری، محمدمهدی، ۱۳۳۲.
مرگ فیدل کاسترو (ارزیابی دستاورد نیم قرن سوسیالیسم) //

مشخصات نشر:
مشخصات ظاهری:

تهران: شرکت سهامی انتشار، ۱۳۹۶.
ص ۳۳۶

ISBN 978-964-325-468-1

شابک:
وضعیت فهرست نویسی:

فیبا
کتابنامه: ص. [۲۳۳] - ۱۳۳۶، همچنین به صورت زیرنویس.
کاسترو، فیدل، ۱۹۲۶ - ۲۰۱۶ م.

یادداشت:

موضوع:

موضوع:

موضوع:

موضوع:

موضوع:

موضوع:

موضوع:

موضوع:

موضوع:

موضوع:

Castro, Fidel

سوسیالیسم -- کوبا

Socialism -- Cuba

کوبا -- تاریخ -- انقلاب، ۱۸۹۵-۱۸۹۸ م.

1898-1895, Cuba -- History -- Revolution

۱۳۹۶ م ۳/۴۲/۱۷۸۸/۴۲۲

۹۷۲/۹۱۰۶۴

۴۸۹۶۴۱۲

مرگ فیدل کاسترو

ارزیابی ده آورده نیم قرن سوسیالیسم

مؤلف: محمدمهدی مختاری

ناشر: شرکت سهامی انتشار

چاپ اول: ۱۳۹۶

چاپخانه حیدری: ۱۳۹۶

قیمت: ۲۷۵۰۰ تومان

دفتر مرکزی: تهران، خیابان جمهوری اسلامی، نرسیده به میدان بهارستان، جنب خیابان ملت، شماره ۹۲

کدپستی: ۱۱۴۳۹۶۵۱۱۸ تلفن: ۳۳۹۰۴۵۹۲ دورنگار: ۳۳۹۷۸۸۶۸

WWW.ENTESHARCO.COM Email: info@entesharco.com

فروشگاه شماره ۱: تهران، خیابان جمهوری اسلامی، نیش خیابان ملت، شماره ۹۲، تلفن: ۳۳۱۱۴۰۴۴

فروشگاه شماره ۲: تهران، میدان انقلاب، بازارچه کتاب، تلفن: ۶۶۴۱۳۶۸۴ دورنگار: ۶۶۹۶۷۱۰۴

فهرست مطالب

- ۷..... پیش‌گفتار
- ۱۱..... نگاهی گذرا به جغرافیا، سیاست و موقعیت راهبردی کوبا
- ۱۵..... فصل اول: علل و ریشه‌یابی وقوع انقلاب در کوبا
- ۲۰..... رهبری فیدل کاسترو
- ۲۹..... واقعه خلیج خوک‌ها و رویکرد به سوی اسیسم در کوبا
- ۳۳..... انقلاب کوبا ناسیونالیستی بود نه کمونیستی
- ۴۱..... ارزیابی شخصیت و کارنامه‌ی فیدل کاسترو
- ۶۶..... تناقضات در اتخاذ مواضع فیدل کاسترو
- ۶۸..... نقش کاسترونیسم بر چپ‌های آمریکای لاتین
- ۷۳..... فصل دوم: میراث فیدل کاسترو برای کوبای امروز
- ۷۷..... دستاوردهای کاسترونیسم برای کوبای امروز
- ۷۷..... ۱- بهداشت و درمان
- ۸۳..... ۲- آموزش و پرورش
- ۸۴..... ۳- بیوتکنولوژی
- ۸۷..... آثار ناکامی‌ها در کوبای امروز
- ۱۰۸..... اعتراف تاریخی و تعجب برانگیز فیدل کاسترو به ناکارآمدی مدل کوبایی
- ۱۱۲..... ادعای رائول کاسترو مبنی بر اشتباه بودن راه کوبا

۱۱۸..... فرار از کوبا راهبردی همیشگی برای مردم جزیره

فصل سوم: کناره‌گیری فیدل کاسترو از قدرت! ۱۲۵

۱۲۹..... رانول کاسترو در رأس هرم قدرت

۱۴۷..... اصلاحات اقتصادی رانول با شیب ملایم

۱۵۴..... نسیم تغییرات در فضای بسته کوبا وزیدن گرفت

۱۸۰..... شیر بی‌یال و دم سوسیالیسم کوبایی

فصل چهارم: استمداد حاکمیت کمونیست ضد دین از کلیسا برای بقا ۱۹۹

۱۹۹..... ۱- مبارزه اول از منع فعالیت کلیسا

۲۰۱..... ۲- مرحله رم، نقش آفرینی کلیسا در تحولات سیاسی

۲۰۵..... رایزنی‌های واکان اهدف آزادی زندانیان سیاسی

۲۱۳..... نقش کلیسا در تصمیم‌گیری روابط آمریکا با کوبا

۲۱۶..... وقتی کلیسا از کوبا اقتصاد می‌کند

فصل پنجم: مواضع فیدل در قبال جمهوری اسلامی ایران ۲۱۹

۲۲۱..... چرا فیدل اصرار به وقوع حتمی جنگ هسته‌ای بین ایران و آمریکا داشت؟

فصل ششم: نقش بی‌بدیل ونزوئلا در تحکیم برتری برادران کاسترو پس از

فرپاشی شوروی ۲۴۷

۲۴۸..... ونزوئلا شریک اول تجاری کوبا

۲۵۷..... هوگو چاوز می‌خواست نقش فیدل در آمریکای لاتین را داشته باشد

فصل هفتم: نیم قرن دشمنی و تحریم‌های غیر انسانی و مستمر آمریکا علیه

کوبا ۲۶۵

۲۶۶..... تحولی تاریخی در روابط آمریکا و کوبا (اعلام برقراری روابط دیپلماتیک)

۲۷۸..... رقابت جنگ سرد و معادله قدرت با قربانی کردن یک ملت در کوبای کمونیست

۲۸۳..... ادامه تحریم‌های آمریکا علیه کوبا

۲۸۹..... ماجرای پنج زندانی کوبایی در آمریکا

فهرست مطالب ۵

۲۹۲..... رمز و راز سابقه چالش‌های کوبا و ایالات متحده آمریکا

۳۰۰..... اهمیت "وضعیت موجود کوبا" برای منافع ملی آمریکا

۳۰۵..... مستندات تصویری کوبا

۳۳۳..... فهرست منابع

www.ketab.ir

پیش‌گفتار

فیدل کاسترو که به اعلان بسیاری از طرفدارانش سمبل مبارزه با امپریالیسم آمریکا تلقی می‌شد و بیشتر از چهار دهه بر سریر قدرت بر علیه سرمایه‌داری غرب به رهبری ایالات متحده و با سخنرانی‌های تند و آتشین سر می‌داد، سرانجام یک سال قبل از اینکه سر سامگا آذرماه ۱۳۹۵ دیده از جهان فرو بندد؛ در ۱۷ دسامبر ۲۰۱۴ برابر با ۲۶ آذرماه ۱۳۹۵ شاهد برقراری روابط دیپلماتیک با دشمن ایدئولوژیک خود شد و عملاً با چشمان خود دید که رؤسای جمهور کوبا و آمریکا در یک اقدام تاریخی، با صدور بیانیه‌ی جداگانه موافقت خود را برای از سرگیری روابط دیپلماتیک بین دو کشور و بازگشایی سفارتخانه‌هایشان در هاوانا و واشنگتن بعد از نیم قرن قطع رابطه اعلام کردند. این تحول غیر قابل پیش‌بینی که فصل جدیدی را بین دو کشور متخاصم پس از پنج دهه پر تنش گشود، ناظران سیاسی را وادار به ارزیابی و علل و انگیزه رد کردن دو کشور و به ویژه کوبا که خود را سردمدار مبارزه با امپریالیسم متعهد می‌دانست نماید. در باره عمق تخصصات و شعارهای تند فیدل کاسترو و انقلابیون کوبا علیه امپریالیسم آمریکا طی پنجاه سال گذشته کتاب‌ها و مقالات زیادی به رشته تحریر درآمده است که در خلال این نوشته‌ها نظرات ضد و نقیض و ایضا مبالغه آمیز در له و علیه سوسیالیسم و شخص فیدل کاسترو و سایر رهبران انقلاب کوبا نگاشته شده که بعضاً فیدل کاسترو را به یک اسطوره ضد امپریالیسم در بین اقشار مختلف جوامع امروزی تبدیل نموده است. در این

مقوله نویسندگان زیادی از ژان پل سارتر و سیمون دوبوار فرانسوی گرفته تا پال سونیزی اقتصاددان مارکسیست آمریکایی و گابریل گارسیا مارکز کلمبیایی گرفته تا مخالفین داخلی و بعضا تبعیدیان میامی نشین کوبایی چون کارلوس آلبرتو مونتانه، روزنامه‌نگار و نویسنده‌ی در تبعید کوبایی و ده‌ها نویسنده و روزنامه‌نگار برجسته بین‌المللی دیگر به قلم فرسایی پرداخته و نظرات و دیدگاه‌های خود را نسبت به او و روندی را که انقلاب ژانویه ۱۹۵۹ طی کرد را مورد کنکاش و واکاوی قرار دادند. اما کمتر مؤلفی به این موضوع پرداخته است که به رغم رویدادهای تاریخی که کوبا نقش اصلی را به عهده داشت، مثل واقعه "بحران موشکی" که جهان را تا آستانه جنگ سوم جهانی پیش برد، چرا رهبران این رژیم نه تنها مواخذه نشدند و شخص کاسترو هزینه‌ای متحمل نشد، بلکه به پیابته از اتحاد جماهیر شوروی به عنوان ابر قدرت شرق و بلوک کمونیست از دوران سرد جنگ‌های چریکی تحت عنوان "نبردهای آزادی بخش" در آمریکای لاتین و آفریقا فعالانه شرکت نمود و همچنان به راه خود ادامه داد؟ آیا فروپاشی نظام‌های دیکتاتوری کمونیستی که جغرافیای سیاسی بخشی از مناطق جهان را تسخیر داد و کوبا نیز در زمره آن‌ها بشمار می‌رفت، بهانه‌ای کافی برای تغییر در کوبا نبود؟ پس چه تحولی در کوبا به وجود آمده که رژیم برادران کاسترو تا به امروز همچنان بر اینکه قدرت در این جزیره مهم راهبردی و در کنار گوش بزرگ‌ترین خدمت‌خیز، تکیه زده‌اند؟ رمز مقاومت و ایستادگی تنها رژیم تک حزبی و نماد یک دیکتاتوری، تمام عیار در نیم کره غربی در چه چیزی است؟ چرا در طول بیش از نیم قرن، تغییر دوازده رئیس جمهور آمریکا از هر دو حزب جمهوری خواه و دموکرات، تفرقی در مشی برادران کاسترو و مواضع به اصطلاح ضد امپریالیستی در برابر آمریکا به وجود نیامد؟ حقیقتا حاصل این ایستادگی! برای به اصطلاح منافع ملی کوبا چه بوده است؟ آیا انقلاب انقلاب کوبا که با هدف خلاصی از دیکتاتوری، فحشا، فقر و... به وقوع پیوسته بود، پس از پنج دهه به هدف خود رسیده است؟ آیا کوبای امروز در مقایسه با سایر کشورهای منطقه آمریکای لاتین توانسته است به یک توسعه پایدار و رشد اقتصادی برسد؟ چرا رهبران کوبا پس از نیم قرن شعار ضد امپریالیستی و تأکید بر سیستم نظام سوسیالیسم مبتنی بر کمونیسم، امروز

به این نتیجه رسیده‌اند که "اشتباهات ما بزرگ‌ترین دشمن ماست، نه امپریالیسم"؟ چه اتفاقی افتاده که فیدل کاسترو در آستانه ۹۰ سالگی خود معترف بود که "الگوی کوبا را به کسی توصیه نمی‌کنیم"؟ آیا ابراز تمایل شدید راثول کاسترو برای برقراری روابط دیپلماتیک با آمریکا در نتیجه همان اشتباهات است؟ این سئوالات اساسی، نکات مهمی از تاریخ و عملکرد برادران کاسترو در کوبا است.

انگیزه اینجانب از قلمی کردن این اثر، ثبت واقعیات عینی و غیر قابل کتمان در مورد کوبای انقلابی، فیدل کاسترو و پنجاه و اندی سال کاستروئیسم است. واکاوی سوسیالیسم از نوع کوبائی و میراثی که این سیستم حکومتی برای مردم محروم این جزیره به ارمغان آورده است. این کتاب در واقع تکمیل اثر قبلی‌ام "فیدل کاسترو، آخرین بازمانده جنگ سرد" است که در سال ۱۳۸۶ توسط انتشارات اطلاعات به رشته تحریر در آمد و چاپ دوم آن (۱۳۹۳) نیز هم اکنون در دسترس است. کتاب حاضر نتیجه مشاهدات عینی و تحقیقات میدانی‌ام پس از دو دوره اقامت نسبتاً طولانی مدت در کوبا در دو مقطع زمانی متفاوت است. یک بار در اواسط دهه ۱۹۹۰ (۱۳۷۴-۱۳۷۶) و بعد از مقطع زمانی موسوم به "دوران ویژه" که اوج ذلت و رلت مردان کمونیست کوبا به خاطر فروپاشی اتحاد جماهیر شوروی بود. خطی که عمق وابستگی رژیم کاسترو به شوروی را نشان داد و دولت حتی برای تأمین غذای روزانه مردم عاجز بود و این کشور تا آستانه قحطی پیش رفت. در زمانی که فیدل کاسترو از روی استیصال برای اولین بار اجازه داد که شهروندان کسورشر از کوبا خارج شوند که نتیجه آن "بحران قایق‌ها" و فرار هزاران تن از مردم کوبا به سوی آب‌های ایالات متحده برای یک زندگی بهتر بود. اقامت دوم اینجانب، در اواخر دهه ۲۰۱۰، (۱۳۸۷-۱۳۹۰) بود. دوران واگذاری قدرت بلا منازع فیدل به برادر خود راثول کاسترو به دلیل ناتوانی جسمی و ضعف مفرط ناشی از بیماری بود. در این دوران از یک‌سو شاهد اصرار رهبران کوبا بر استمرار سوسیالیسم کوبایی هستیم و از سوی دیگر، اعتراف! شخص فیدل کاسترو مبنی بر "غلط بودن راهی که پیمودند" و تأکید راثول کاسترو مبنی بر این که "مشکل خود مائیم نه امپریالیسم". مشاهدات عینی و تجزیه و تحلیل‌های

میدانی و پیگیری مدام تحولات داخلی و خارجی این کشور، به خوبی نشان داد که دستاوردهای انقلاب پر طمطراق رهبران "مصلحتی" کمونیست شده این کشور که قرار بوده مردم جزیره را به عالی‌ترین قله‌های پیشرفت رهنمون سازد، چیزی جز سراب و عوام فریبی نبوده و تتمه آبروی جمع‌آوری شده دهه‌های اول و دوم انقلاب در زمینه‌های بهداشت و سواد آموزی را نیز هزینه عقب ماندگی دهه‌های بعدی انقلاب کردند. در این کتاب بدون حب و بغض و صرفاً برای ثبت در تاریخ و احیاناً استفاده محققین و نظریه پردازان امور کوبا؛ راه‌موضوعاتی متمرکز می‌شویم که دیدگاهی متفاوت را در مورد کوبا و فیدل کاسترو در ترازوی ارزیابی و کنکاش قرار می‌دهد. برخی که هنوز دارای گرایش‌های چپ رادیکال هستند، مصرانه بر این نظرند که انقلاب کوبا بیشترین رهنمون دستاوردهای نیمه دوم قرن گذشته را داشته است. ضمن این که گروه دیگری که بزناً تمایلات غیر چپ دارند و الزاماً در دسته طرفداران سرمایه‌داری نیز قرار نمی‌گیرند معتقد به بی‌راهه رفتن راهی هستند که رهبران کوبا پیمودند. با نگاهی حصار به ساختارهای فرتوت و ورشکسته اقتصادی و اوضاع رقت انگیز خفقان سیاسی این کشور، خود تداعی کننده این ضرب المثل زیبای فارسی است که "رنگ رخساره خبر می‌دهد از سر درون". آنچه که در وهله اول هر نظاره‌گر منصف محقق امور کوبا را بدون هیچ شک و شبهه‌ای در واقع مبهوت و متحیر می‌سازد، دانه‌گی و فرسودگی بیش از حد نمادهای پیشرفت و توسعه و عقب ماندگی این جزیره در تمام جنبه‌های رشد و مدنیت جهان امروز است. اولین شگفتی هر تازه واردی به کوبا، علنی و آشکار بودن اوضاع نابسامان اقتصادی و تخریب زیرساخت‌ها و منابع ملی این کشور است. در یک کلام می‌توان گفت بزرگ‌ترین شکست انقلاب کوبا، تخریب تدریجی اقتصاد ملی و نزول قابل رؤیت سطح زندگی مردم کوبا، فقر و فحشای علنی می‌باشد. البته خیلی‌ها به دستاوردهایی استناد می‌جویند که بر اساس آن‌ها بتوانند روندی را توجیه کنند که ارزش کل آن بسیار ناچیز است.

قصد این کتاب به هیچ وجه سیاه نمایی و یا اسطوره سازی از فیدل کاسترو و دیگر رهبران کوبا نیست، بلکه صرفاً نگاهی واقع گرایانه از روند تحولات و رویدادها و نهایتاً دست آورد بیش از نیم قرن انقلاب کوبا و عمل

کرد رهبران آن برای ارزیابی خدمت و یا ناکارآمدی رهبران کوبا به مردم سرزمین‌شان است.

در خاتمه لازم است از زحمات بیدریغ استاد گرانمایه جناب آقای حسن محجوب در ویرایش این اثر قدردانی نمایم.

محمد مهدی مختاری، زمستان ۱۳۹۵، تهران

نگاهی گذرا به جغرافیای سیاسی و موقعیت راهبردی کوبا

کوبا در دریای آتلانتیک و در نزدیکی مدار راس‌السرطان قرار دارد. شکل کشیده و باریک آن رجب شده که اغلب آن را به یک تمساح تشبیه کنند. این "تمساح" از خلیج نزدیک گداه وان کشیده شده است. در شمال هاوانا، سواحل جنوب فلوریدا (بندر مپا و اورلاندو) ایالات متحده آمریکا واقع است که با بندر ماریل کوبا واقع در ۲۰ کیلومتری هاوانا فقط ۱۸۰ کیلومتر فاصله دارد. در جنوب کوبا، کوه‌های بربر در جمائک را می‌توان از قله تورکینو که بالاترین نقطه در کوبا است، مشاهده کرد. اختلاف درجه حرارت هوا در نقاط مختلف کشور بسیار ناچیز است. مساحت زیره یوبا ۱۱۰۸۶۰ کیلومتر مربع و جمعیت آن قریب به ۱۲ میلیون نفر (۱۰۳۹۴۰۴۳) برآورد شده است. ترکیب نژادی آن مولاتو ۵۱٪، سفید ۳۷٪، سیاه ۱۱٪ و چینی ۱٪ می‌باشد. دین اکثریت مردم کاتولیک پیرو کلیسای واتیکان ۸۵٪ و بقیه پیرو پروتستان، ادیان آفریقایی و یهودی هستند. زبان مردم کوبا اسپانیایی است. منابع طبیعی این کشور کبالت، نیکل، سنگ آهن، کرومیوم، مس، نمک، سیلیکا، الوار، و مقدار ناچیز نفت است که کفاف مصرف داخلی را نیز نمی‌دهد. کوبا همچنین دارای زمین‌های مزروعی و حاصلخیز است که متأسفانه به لحاظ عدم مدیریت صحیح، بهره‌وری از آن‌ها بسیار پائین است.

- ۱ - دماغه مانیسی در منتهی الیه شرقی کوبا فقط ۷۷ کیلومتر با سواحل هائیتی فاصله دارد.
- ۲ - برای سفر کردن در این فاصله کوتاه با هواپیما که کمتر از یک ساعت است، باید با سفر هوایی طولانی به مکزیک و یا ونزوئلا از آن کشورها به جامائیکا و یا دیگر کشورهای کارائیب پرواز نمود. چون کوبا خط مستقیم پرواز هوایی به این نقاط را ندارد.

بیست و هفتم اکتبر سال ۱۴۹۲ کریستف کلمب برای اولین بار سواحل شرقی جزیره کوبا را کشف کرد. در آن زمان اقوام سرخ پوست تاینو و سیونه در کوبا سکنی داشتند که تعداد آن‌ها به یک میلیون تن می‌رسید. در سال ۱۵۱۱، اسپانیایی‌ها رسماً آن را مستعمره خود قلمداد کردند. به تدریج با کاهش جمعیت بومی جزیره، اسپانیا برده‌های سیاه آفریقایی را در آنجا سکنی داد. کوبا به مدت ۴۰۰ سال تحت استعمار اسپانیا قرار داشت (۱۸۹۸-۱۵۱۱). در این مدت اقتصادش بر پایه کشاورزی، معدن و صادرات شکر، قهوه و تنباکو به اروپا، بعدها آمریکای شمالی بود. این کارها در ابتدا توسط برده‌های آفریقایی که به کوبا انتقال یافته بودند انجام می‌شد. در سال ۱۸۹۲ یک مخالف تبعیدی به نام خوزه مارتی حزب انقلابی کوبا را در نیویورک پایه ریزی کرد. هدف این حزب استقلال کوبا از اسپانیا بود. جنگ علیه نیروهای نظامی اسپانیا در ۲۴ فوریه ۱۸۹۵، به رهبری خوزه مارتی در کوبا آغاز شد. مارتی در دوس ریوس کوبا در ۱۹ مه ۱۸۹۰ کشته شد و به قهرمان ملی کوبا تبدیل شد. کوبا تا پایان جنگ‌های اسپانیا-آمریکا در ۱۸۹۸ همچنان مستعمره اسپانیا باقی ماند. پس از جنگ آمریکا-اسپانیا، این کشور معاهده‌ای به نام معاهده پاریس در ۱۸۹۸ امضا کردند که طی آن اسپانیا کشورهای پورتوریکو، فیلیپین و گوام را به ازای جمعاً ۲۰ میلیون دلار به آمریکا واگذار کرد. در پیمان مشابهی، اسپانیا از پادشاهی بر کوبا چشم پوشی کرد. تنودور روز ۱۸۹۸ در جنگ آمریکا-اسپانیا شرکت کرده بود و تا اندازه‌ای نیز به جنبش‌های انقلابی خواهانه روی خوش نشان می‌داد، در ۱۹۰۱ پس از مک کینلی به عنوان رئیس جمهور آمریکا انتخاب شد و طی معاهده‌ای کوبا در ۱۹۰۲ به صورت رسمی از آمریکا استقلال یافت و به نام جمهوری کوبا نامیده شد. تحت شرایط مساعدی، آمریکا حق مداخله در امور داخلی کوبا و همچنین روابط اقتصادی و سیاسی‌اش با

۳- رهبر ایدئولوژیک فیدل کاسترو در انقلاب ۱۹۵۹.

4- Stanley Sandler, ed. (2002). Ground warfare: an international encyclopedia. Part 25, Volume 1. ABC-CLIO, p. 549. ISBN 1576073440. Retrieved 2009-09-06.

5- "Treaty of Peace Between the United States and Spain". The Avalon Project. Yale Law School. December 10, 1898.

دیگر کشورها را برای خود محفوظ نگه داشت. بعدها بندر هاوانا به مرکز عمده کارخانه‌های کشتی‌سازی در آنتیل تبدیل شد و به آن مروارید جزایر آنتیل نیز می‌گفتند. بعدها به تدریج کوبا و به خصوص هاوانا به تفرجگاه سرمایه‌داران آمریکایی و مرکز قمارخانه و کلاب‌های شبانه تبدیل شد. مزارع بزرگ نیشکر و صنایع این کشور نیز در انحصار کمپانی‌های آمریکایی قرار گرفت و رؤسای جمهور این کشور نیز تحت سلطه آمریکائیان قرار گرفتند تا این که اسلاب ۱۹۵۹ شکل گرفت و دست دولت مردان آمریکا و سرمایه‌داران و فنودال‌های آمریکایی از این جزیره مهم حوزه کارائیب کوتاه شد.